

tranjem (delitev dela) smotru. Namesto obeh normalnih struktur nastopi socialno-patološka struktura tam, kjer se poruši prirodna harmonija med deli skupine, kjer preraste del celote po analogiji raka v telesu.

Po zunanem smotru (zlasti obrambe in reprezentacije napram sovražnim skupinam) se deli vsaka skupina v maso in regenco, po notranjem smotru razpada vsaka večja skupina glede na socialno funkcijo oseb v maso: 1. obamba (častniki in vojniki) — militarizem; 2. državni in javni posli (uradniki) — birokracija; 3. vera in bogoslužje (duhovščina) — hierokracija; 4. znanost in umetnost (učenci in umetniki) — zofokracija; 5. vzgoja in pouk (učitelji) — tudi zofokracija; 6. produkcija živil — poljedelstvo; 7. produkcija orodja in blaga — industrija; 8. razdelitev (posredovanje izmenjave) blaga in živil (trgovci) — 7. in 8. tvorita kategorijo plutokracije; 9. pomožno osebje v vseh poklicih (uslužbeni, delavci in posli). Skupine 2 (uradništvo), 4 (znanstveniki in umetniki) in 5 (združeno ljudskošolsko, srednješolsko in visokošolsko učiteljstvo) tvorijo posebno skupno kategorijo — inteligence.

Ustanovitev meščanskih šol v Ljubljani.

Poročal na seji občinskega sveta dne 11. februarja 1919

Jakob Dimnik.

Vprašanje o ustanovitvi meščanskih šol za mesto Ljubljano se vleče že nad dvajset let, in sicer od leta 1898. Izprožil je prvi to misel tedanji mestni in poznejši deželni šolski nadzornik Fran Levca, in sicer ob priliki, ko je po naročilu mestnega šolskega sveta sestavil stavnbi program za III. mestno deško šolo. Mestni šolski svet je prvič razpravljal o ustanovitvi deške meščanske šole dne 6. februarja 1905, in občinski svet je na svoji javni seji dne 2. marca 1905 soglasno sklenil, da smatra za potrebno, da se v deželnem stolnem mestu Ljubljani čimprej ustanovi vsaj ena deška meščanska šola ter se zato deželni zbor vojvodine Kranjske naproša, naj omogoči prenosno II. mestne deske osemrazrednice v občo ljudsko in meščansko šolo s tem, da prevzame plače novih meščanskih učiteljev na račun deželnega normalno - šolskega zaklada. Mestna občina se je izrekla, da je v tem slučaju pripravljena skrbeti novemu učnemu zavodu za stvarne šolske potrebščine: Z ozirom na razpis deželnega šolskega sveta z dne 23. marca 1905, št. 1048, je predložil mestni šolski poročevalec mestnemu šolskemu svetu tudi že učni načrt za trirazredno deško meščansko šolo. Ta učni načrt je odstopil mestni šolski svet posebnim konferenci strokovnjakov, ki se je vršila dne 9. junija 1905, v posvetovanje in odobrenje. Na podlagi poročila in debate se je sprejel učni načrt, ki je bil prirejen za splošne potrebe praktičnega življenja s primernim ozirom tudi na potrebe obrtnega stanu. Na seji mestnega šolskega sveta dne 20. maja 1905 se je razpravljalo tudi o službenih prejemkih učiteljev na meščanski šoli. Učiteljske plače z vsemi pritisklinami naj bi po navetu mestnega šolskega sveta prevzela dežela, skrb za stvarne potrebščine meščanske šole pa mestna občina.

O vseh teh nasvetih mestnega šolskega sveta je razpravljalo in jih tudi v celoti odobrilo in sprejel občinski svet na javni seji dne 7. novembra 1905.

Pri teh sklepih je ostalo do leta 1910, in sicer zaradi tega, ker večina deželnega zbora ni hotela nicesar slišati o ustanovitvi meščanske šole v Ljubljani, da bi bila deželna zborna dolžnost, da bi poskrbel za dusevno in kulturno naobrazbo svojih davkoplačevalcev. Na seji dne 1. februarja 1910 je deželni zbor vse tozadevne skiepe občinskega sveta odklonil.

Leta 1910. je stopilo vprašanje o ustanovitvi deške meščanske šole v nov štadij. Na javni seji občinskega sveta dne 20. januarja 1910 je bila sprejeta resolucija občinskega svetnika dr. Fr. Novaka glede ustanovitve nove deške šole za kolizejski okraj. O tem predlogu, oziroma resoluciji se je posvetoval mestni šolski svet nas voji seji dne 22. marca 1910 in sklenil soglasno: a) za kolizejski okraj naj se zgradi nova mestna slovenska deška ljudska šola; b) s to šolo, ki imej samo pet prvotnih razredov, naj se obenem ustanovi pod eno streho samostojna deška meščanska šola. V ta namen naj bi se odločili od II. mestne šole trije visji razredi, ki se naj formujejo kot samostojna trirazredna meščanska šola.

Na izredni seji občinskega sveta dne 19. aprila 1910 so bili vsi skiepi mestnega šolskega sveta soglasno sprejeti in poleg tega se dodatni predlog šolskega odseka: »Deželni odbor se naproša, da prevzame plače učiteljstva na meščanski šoli vsaj v tej meri, kolikor znašajo za ljudskošolsko učiteljstvo, povisek za meščanskošolsko učiteljstvo bi pa prevzela mestna občina.«

Deželni odbor je pa glasom dopisa z dne 13. junija 1910 tudi to prošnjo odklonil. Vse tozadevne popolnoma utemeljene prošnje za obči kulturni dobrobit slovenskega naroda so bile brezuspešne!

Vprašanje o ustanovitvi meščanske šole pa zaradi tega ni zaspalo. Potreba o ustanovitvi meščanskih šol je prihajala z vedno večjo silo na površje. Za to so se zavzemali posebno obrtni krogi na raznih shodih. Za ustanovitev meščanskih šol je povzdignilo svoj glas tudi organizovano slovensko učiteljstvo vse Slovenije, in sicer s spomenico Narodni vlad SHS z dne 2. novembra 1918. Točka 10. te spomenice se glasi: »Narodna vlada preosnuj sedanje deske in dekliške osemrazrednice v petrazredne ljudske in trirazredne meščanske šole, kjer za tako preosnovo govorijo krajevne potrebe.« Brezdvomno govorijo za ustanovitev meščanskih šol v Ljubljani krajevne potrebe. Ozirom na naše obrtno šolstvo, na učiteljska, na prenapolnjene srednje šole in na splošni napredek ljubljanskega prebivalstva nas silijo uvajati vprašanje o ustanovitvi meščanskih šol. In ko se je dne 18. julija 1899. leta debatiralo na seji občinskega sveta o potrebi meščanske šole za Ljubljano, se je izjavil naš spoštovani gospod župan dr. Ivan Tavčar takole: »Ni umestno šaliti se s šolo in še manj umestno pa, da bi prešli preko tako važnega in resnega vprašanja na dnevni red, ker je očitno in dokazano, da se rešitvi tega vprašanja ne bomo smeli izogniti.«

In že leta 1898. je rekel blagopokojni deželni šolski nadzornik Fran Levca: »Po mojih mislih se vprašanje o ustanovitvi meščanskih šol v Ljubljani ne dá več spraviti z dnevnega reda, ker smo Kranjci v tem ozirom zaostali celo za Dalmacijo in Bukovino in je Ljubljana zdaj edino deželno stolno mesto v Avstriji brez javne meščanske šole.«

Poglejmo, kako znajo v drugih deželah ceniti meščanske šole! Češka n. pr. ima 392 meščanskih šol, Moravska 144, Galicija 58, Slezija 30, Štajerska 28, Pri-

morska 8, Dalmacija 7, Koroška 7 in Kranjska 2 meščanski šoli (v Krškem in v Postojni).

Ce primerjamo število prebivalcev s številom učiteljev meščanskih šol, pride na enega učitelja meščanskih šol na Češkem okroglo 2000 prebivalcev, v Pragi 900, na Moravi 3000, v Sleziji 5000, na Koroškem 8000, na Štajerskem 13.000, v Galiciji 15.000, v Dalmaciji 15.000 in na Kranjskem pa 15.000 prebivalcev.

Poglejmo, kakšno nalogo, vrednost in važnost imajo meščanske šole! Meščanske šole imajo v prvi vrsti nalogo, pripravljati učence za praktično življenje tako, da dobimo obrtnike, trgovce in umne gospodarje, ki so sposobni meti za napredkom časa.

Nekateri učenci pa hrepene še po večji izobrazbi; zato so absolventom meščanskih šol dovoljene te-le ugodnosti: Če imajo učni načrt tako urejen, smejo vstopiti iz 3. razreda v 4. razred realke, oziroma iz 4. razreda meščanske šole v 5. razred realke, v učitejske, v visje trgovske šole in v kadetnice; dalje v dvo-razredno trgovsko šolo, v mornarsko (navtično) šolo, v strokovne šole na tehnološkem obrtnem muzeju, v razne grafične zavode in visje strokovne tečaje; v državno obrtno šolo, v vse strokovne šole, v kmetijske srednje šole, v visje šole za vinorej in sadjereje, v vse gospodarske šole, v učiteljski tečaj na gošenem konservatoriju itd.

Absolventje meščanskih šol postanejo lahko poduradniki in uradniki pri pošti in železnica in lahko tudi državni uradniki. Zaradi teh velikih ugodnosti, ki jih imajo absolventje meščanskih šol, je bivši slovenski državni poslanec in sedanji naš ministrski podpredsednik gospod dr. A. Korosec pozival v državnem zboru kranjsko deželno vlado, da naj ustanovi čim več meščanskih šol na Kranjskem. Važnost meščanskih šol je pripoznal tudi bivši češki državni poslanec Buřival, ki je v odseku za službeno pragmatiko državnih uradnikov predlagal, da naj se dovršeni 4. razred meščanskih šol šteje kot enakovreden četrtemu razredu srednjih šol. Pri utemeljevanju tega predloga se je poudarjalo, da podaje dovršeni 4. razred meščanskih šol zaključeno in zaokroženo znanje; da je učni načrt meščanskih šol prav moderno zasnovan ter da se bodo s tem razbremenile srednje šole. Široki sloji ljudstva ne morejo pošiljati otrok v srednje šole, pač pa jim bo meščanska šola odprla pot v praktične stanove.

Ce ta ali ona meščanska šola morda danes še ne dosega svojega namena, je treba edinele preurediti učni načrt ter ga prikrožiti krajevnim potrebam in razmeram primerno, zakaj meščanske šole nimajo enotnega učnega načrta kakor ljudske šole, ampak ima skoraj vsaka poseben učni načrt, ki se ozira na praktične potrebe dotičnega kraja.

Iz povedanega je razvidno, da so meščanske šole velike važnosti in koristi. Pomanjkanje meščanskih šol je največ krivo, da dere pri nas vsa mladina v srednje šole. Posamezni razredi srednjih šol so zaradi tega prenapolnjeni, zbog česar trpi pouk, učenci pa zaradi nezadostnega predznanja zaostajajo in izostajajo. Taki učenci bi pa lahko prav dobro napredovali v meščanski šoli ter bi bili izvrstna pridobitev za našo obrt in trgovino, tako so pa brez pravega znanja nekaki propadli dijaki ter se obešijo tam, kjer se le morejo, da si s silo priborijo košček vsakdanjega kruha, če se niso poprej že popolnoma pogubili ter postali malovredna in nevarna bitja v človeški družbi.

Kako se pogube dijaki na srednjih šolah, nam kaže ta-le primera, ki sem jo dobil svoj čas se od pokojnega deželnega šolskega nadzornika Fr. Levca: Leta 1899 se je vpisalo v tukajšnje realko v I. razred 114 učencev. Od teh jih je prislo v 2. razred 70, v tretji 48, v četrti 38, v peti 21, v šesti 15 in v sedmi le 14 dijakov! Isto leto je vstopilo v tukajšnje visjo gimnazijo v I. razred 221 učencev; na koncu leta jih je bilo samo se 130, ki so dosegli učni smoter; v peto šolo jih je prislo samo 21 in maturiralo jih je pa od 221, ki so se vpisali v prvo šolo, samo 18!

Poseben močno izostajajo dijaki v spodnjih starih razredih. Omenjeno leto jih je izostalo v prvih starih razredih na realki 93, na gimnaziji pa 190! vsi ti propadli dijaki bi gotovo dobro izhajali na meščanski šoli, ko bi jo imeli.

Upam, da sem doprinesel dovolj dokazov, kako upravičene in utemeljene so zanteve po ustanovitvi meščanskih šol v Ljubljani. Poudarjam, da vlada na višjem šolskem svetu in na poverjenstvu za nauk in bogočastje prav ugodno razpoloženje za otvoritev meščanskih šol v Ljubljani. S tega mesta je bil mestni šolski svet na podstavi spomenice organizovanega slovenskega učiteljstva povabljen, da postavi vprašanje o ustanovitvi meščanskih šol v Ljubljani zopet na dnevni red. In to se je zgodilo na redni seji mestnega šolskega sveta dne 19. decembra 1918. Sprejeti so bili ti-le predlogi:

1. Mestni magistrat je naprositi, naj izposluje na Narodni vlad SHS v Ljubljani, oziroma komisiji za začasno vodstvo in likvidacijo deželne uprave, da se sklepi mestnega šolskega sveta z dne 20. maja 1905 in občinskega sveta z dne 7. novembra 1905, ki se tičejo ustanovitve deške meščanske šole v Ljubljani, čimprej realizirajo.

2. Učni načrt, ki ga je presodila posebna enketa, je iznova pretresati ter ga eventualno popraviti in prikrožiti današnjim praktičnim potrebam.

Poleg II. mestne deske osemrazrednice naj se na isti način in pod istimi pogoji preosnuje čimprej tudi mestna dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu v Ljubljani v občo petrazredno ljudsko in trirazredno meščansko šolo. Hkrati je pozvati vodstvo mestne dekliške osemrazrednice, da sestavi poseben učni načrt za nameravano dekliško meščansko šolo.

4. V svrhu presojanja predloženega učnega načrta naj skliče mestni šolski svet posebno konferenco strokovnjakov.

5. Vsestransko proučen načrt je predložiti občinskemu svetu in višjemu šolskemu svetu v odobrenje.

Tako se glase predlogi mestnega šolskega sveta. Šolski odsek pa predlaga sledeče: Slavni občinski svet skleni:

I. Vse ljubljanske ljudske šole se preosnujejo tako, da imejmo poslej le 5 razredne deske, oziroma 5 razredne dekliške ljudske šole.

II. Namesto dosedaj obstoječih šestih, sedmih in osmih razredov se ustanove:

1) v mestu ena deška štirirazredna meščanska šola;

2) v mestu ena dekliška štirirazredna meščanska šola;

3) v Sp. Šiški ena deška štirirazredna meščanska šola;

4) v Sp. Šiški ena dekliška štirirazredna meščanska šola.

III. Ljudske šole so pod svojim vodstvom, meščanske šole pa pod svojim ravnateljstvom.

IV. Mestnemu šolskemu svetu se naroča, da skliče nemudoma konferen-

goško razpravo. Skoro vse šole so bile torej prave mučilnice za deco, in ni čuda, če so učenci zafrkavali histerične c. kr. babnice in jih blamirali, kakor smo to že slišali v eni lanskih števil tega lista.

S srednjimi šolami ni bilo menda dosti boljše. Vsega je vzdrževala avstrijska uprava dve gimnaziji za vso Srbijo. »Profesorji« so bili časih vzeti tudi iz vojaških vrst. Dosti niso izbirali. Znan mi je slučaj, da je bil v I. 1916. v Belgradu na realki nastavljen za »profesorja« nemščine in srbskega jezika neki — češki zobotehnik, ki ni znal niti enega omenjenih jezikov. V Šapcu pa je fungiral kot gimnazijski nadzornik pane Zapletal, češki renegat, ki je bil sicer poljedelski učitelj v Znojnu. In da se ga videli, kako se je repenčil ta sirota!

Šolstvo avstrijske uprave v Srbiji je bilo torej le pesek v oči, da se ne bi očitalo, češ, še šol jim niso dali!

V resnici so pa bili za šole grozni boji. Avstrijske oblasti so bile tako krute, da v največ slučajih niso niti dovoljevale napraviti šolskih poslopij. Otvoritev so se vedno zavlačevale v nedoglednost in na posled so nastavliali take »moči«, ki jim je bil »frakelj« edini vir učenosti in znanosti...

V bogatiškem okraju ni dal tamošnji komandant dr. Julius Sálgo, madžarski žid, popraviti niti ene šole do mojega prihoda.

Vladal je torej tudi tam že sistem, ki se je v stari Avstriji obnesel tako dobro.

Dne 15. okt. sem imel torej že vse šole zaprte in par dni kasneje ni bilo nobene avstrijske »vzgojiteljice« več na srpskih tleh Srpska deca ne bo jokala za njimi. S temi damami so se odpeljale tudi vse oficirske dame in del tistih slavni vojaških manipulantice, ki so rinile iz vojaških pisarnic fante v strelske jarke. Oficirske gospe so imele navadno veliko besedo v vsaki zadevi in ni čuda, če so iskali razni prosilci le gospa na stanovanjih in seveda prinašali razne »malenkosti« s seboj. Gospe so govorile vedno le v pluralu: »Wir haben ihn einsperren lassen...«

Posebno odločne soproge, ki so bile navajene svojih soprogov »pantofelheldov«, so prevzele komando za ves okraj. Mi v Bogatiči smo imeli tudi komandantico, ki je »vodila« menažo, kar ji je seveda neslo. Vtaknila se je v vsako stvar in bila je celo učiteljica ročnih del — da se je zastoj vozila v drugem razredu. Šola je bila seveda postranska stvar. Pri vseh lju-

del sem videl tisto pristno židovsko umazanarijo in nesramnost, katerih lastnost menda nima v toliki meri noben drug narod na svetu. Moje zbirke so ji jako dišale, pa sem kar odločno izjavil, da ne dam niti ene niti.

Gospa Piroška je torej točila grenke solze, ko je prišlo nenadno povelje, da mora zapustiti blaženo Srbijo. Ne vem na koliko vozovih so vozili cele »menažerije« sesalcev in ptic — seveda domačih, pitanih in mastnih. Dvajset puranov se je drenjalo v velikem kurniku in koketirali so ti rdečevratniki z zgovornimi racami in čebļjavimi gosmi, katerih je bil tudi od vsake vrste en kurnik. Kurja družina je pa imela svoj voz, ker je bila številna in je obsegala kar dva rodova.

V Šapcu so do malega izginile vse napol podrte strehe, ker so gospodje rabili leve za kurnike, ki so bili najbolj tipičen kos »oprave« umikajočih se čet.

Da pa ni gospa »ekskomandantica« gladovala v Mitrovici, kamor je odšla z velikim upanjem, da se vreme le še močje izpremeni, je vzela s seboj tudi moke, masti, itd. — kar je seveda »kupila« v menaži. Toda ni ji bilo dano, tudi njen Julius je šel »breko« z vsemi drugimi. Vse

ceste so bile natlačene voz, ki so bili polni zabojev in kurnikov, iz katerih so obsojenici iztezali svoje vratove, kakor da se poslavljajo od teh krajev. Žandarji so klali svinje na debelo in prodajali mast in meso, ker niso mogli vzeti vsega s seboj. Iz Klenka so šli vsak dan polni vagoni z razno robo v razne kraje. Eden teh je potoval celo mimo Ljubljane proti Trstu, in sebičnosti tistih gospodov-rojakov se imam zahvaliti, da nisem mogel poslati svojih stvari, ki so mi kasneje propadle. Hvala jim!

Direndaj je postajal z vsakim dnem večji, in gospodje so izgubili glave. Začelo se je življenje, kakršnega bi živeli obsojenci. Delo je zasmrdelo hipoma vsem — v pisarnice se je naselil grozni dolgčas, ki ga niso pregnale najzanimivejše novice. V vsakem poedincu je zagorelo hrepeneje, ki je prihajalo od dne do dne večje in zato tudi življenje od dne do dne vedno bolj pusto. Negotovost je bičala vse in nervoznost se je začela polasčati vseh. Če bi v tistih časih nastopilo pet mož s strojno puško, bi bežali vsi...

co strokovnjakov za sestavo učnih načrtov za imenovane štiri meščanske šole.

V. Vsestransko proučene učne načrte je predložiti občinskemu svetu v odobrenje.

VI. Poverjeništvu za nauk in bogočastje se naproša, naj takoj sistemizuje učna mesta in službe razpiše.

VII. Mestnemu magistratu se naroča, da nemudoma začne s pripravami za otvoritev meščanskih šol s prihodnjim šolskim letom.

Vse te predloge poročevalca tov. Jakoba Dimnika je občinski svet soglasno sprejel. S tem je izrečena prevažna in odločilna beseda. Kar so zlega zakrivila prejšnja korumpirana in gnile razmere, to naj sedaj popravi zmagojuča sila demokratske narodne prosvete! S prihodnjim šolskim letom dobi Ljubljana 4 štirirazredne meščanske šole: eno deško in eno dekliško v mestu ter eno deško in eno dekliško v Spodnji Šiški. Radujemo se tega napredka in ga od srca pozdravljamo!

Ne moremo molčati.

Odlok, ki ga je izdal višji šolski svet dne 10. januarja 1919, št. 234, ob priliki regulacije učiteljskih plač, smo brali v »Učit. Tov.« in v »Slov. Nar.«. Menda so ga priobčili kar vsi slovenski časopisi. Slednjič je došel tudi na naslov vseh šolskih vodstev v področju deželne vlade SHS v Ljubljani.

Kakor rečemo bednemu otroku, če mu damo desetico: »Priden moraš biti!« — tako se je reklo tudi nam, ko so nam uravnali plače. Bedni smo res, a otroci nismo. Milosti nečemo. Vajeni smo trdega dela in črne kruha. Davno prej kot smo čitali ta odlok, je bila v našem srcu globoka vera, da je življenje le tedaj človeka vredno, če koristi človek svojem bližnjemu po svoji moči, vesti in pameti, da živimo stokratno življenje v srcih, mislih in delu nam izvrševalih, ter da raste v prihodnosti naš duh nepoznan po imenu in licu, da se pomlaja od roda do roda v tisočih mladikah. Kdo se ni tega zavedal?

Zdaj pa dobimo odlok, »ki ga naj vzame vsak učitelj točno na znanje, si ga v svojo porabo prepíše in se ravna natančno po njem«. Čudno, da se nam še ne veli, naj si ga obesimo nad oder in si ga vsak dan prečitamo. Še bolj čudno pa, da višji šolski svet še ne ve, da je posvetilo slovensko učiteljstvo že doslej kar najintenzivnejše svoje moči v narodov blagor. Komur ni zapisana dolžnost v duši, tega se tudi od takšnega odloka ne bo oprizela.

Brali smo v odloku, da bo šolska oblast varno pazila na vse, kar bi bilo na kvar ugledu učiteljskega stanu. Moramo reči, da je bilo našemu ugledu jako na kvar, da so prinesli dnevniki, ki so namenjeni javnosti, odlok višjega šolskega sveta, ki se je izražal, kakor da učiteljstvo do zdaj ni izvrševalo svoje naloge.

Sanjali smo nekoč o pravični demokratski domovini. Sen, da, uresniči se!

x.

Važno za goriško učiteljstvo.

Višji šolski svet razglašja z dopisom z dne 6. t. m., št. 1784:

Višji šolski svet je na seji dne 17. prosinca 1919 sklenil, da v teku ureditve plač za učitelje javnih ljudskih in meščanskih šol tudi nakaže vojnodraginske doklade, ki bi šle goriškemu učiteljstvu po državnem zakonu z dne 26. avgusta 1918, številka 319, za leto 1918 in ki mu gredo po naredbi poverjenikov za uk in bogočastje in za finance z dne 13. grudnia 1918, številka 225 Ur. 1.

Za leto 1918 bo višji šolski svet nakazal 10 mesečnih obrokov draginske doklade, za leto 1919 pa tako, da se bo pričel s 1. prosincem do 30. rožnika 1919 draginska doklada redno izplačevala v mesečnih obrokih, to pa le učiteljem (učiteljicam), nadalje vpokojenim učiteljem (učiteljicam), vdovam in sirotam učiteljev, ki bivajo v Sloveniji tostran demarkacijske črte. Na učiteljstvo v zasedenem delu Slovenije se sedaj še ni mogoče ozirati.

Da pa se morejo nakazati nove plače in draginske doklade, se pozivljajo vsi aktivni učitelji (učiteljice), ki so nastavljeni na javnih ljudskih in meščanskih šolah v goriških šolskih okrajih, nadalje vpokojeni učitelji, ki so v imenovanem ozemlju služili na javnih in meščanskih šolah, končno vdove učiteljev, ki so tamkaj služili, naj predlože višjemu šolskemu svetu prijave sledeče vsebine, tako da bodo posamezne točke ena pod drugo:

1. ime in predime;
2. stanovski značaj;
3. šola: (kraj), število razredov;
4. dan in leto zrelostnega izpita;
5. dan in leto usposobljenostnega izpita;

6. popis službe, službena doba;

7. koliko let in mesecev na posameznih mestih;

8. službo je prekinil, zakaj?

9. službeni prejemki:

a) temeljne plače;

b) starostne doliade (petletnice);

c) opravilna doklada;

d) stanarina;

10. pokojnina (pri vpokojenih učiteljih): koliko let je služil po usposobljenostnem izpitu?

11. vdovina (pri vdovah): vzgojevalnina za otroke; število nepreskrbljenih otrok pod 24. letom; koliko službenih let je imel umrli soprog?

12. koliko je prejel(a) v letu 1918 draginske podpore? Koliko predjuna na vojnodraginsko podporo, ki se je pričakovala po zakonu z dne 26. avgusta 1918, št. 319 drž. zak.?

13. rodovinski stan: (soproga, otroci, pri samskih učiteljih starši ali bratje in sestre, ki žive v skupnem gospodinjstvu z učiteljem, ako on popolnoma ali pretežno zanje skrbi).

Prijavi je treba priložiti glede vprašanj pod št. 1 do 12 vse službene doklade (imenovanja, priznavanja petletnic, nakazila pokojnin, vdovnin in vzgojevalnin), glede vprašanja pod št. 13 pa potrdilo občinskega urada o številu rodovinskih članov, ki se morajo navesti in za katere mora učitelj skrbeti. Vpokojeni učitelji seveda izpolnijo samo vprašanja 10 in 13, vdove pa vprašanja 11 in 13.

Čim natančnejši bo izkaz, tem hitreje bo mogoče nakazati plače in draginske doklade. Nakazilo se pa izvrši samo za one učitelje, aktivne in vpokojene, vdove in sirote, glede katerih bodo višjemu šolskemu svetu predloženi s prilogami okrepjeni ali sicer verodostojni podatki, zakaj vsi katastrofi goriškega učiteljstva se nahajajo na šolskih oblastih v zasedenem ozemlju in višjemu šolskemu svetu ni mogoče, dobiti jih v roke.

Nemščina v narodni šoli.

Višji šolski svet je izdal odlok, ki z njim odpravlja obvezni pouk nemščine v narodni šoli. Vendar enkrat! Dolgo časa je bilo treba, da se je odpravil iz naših šol jezik, ki ni zavzemal le odličnega mesta na marsikateri šoli, ampak ki se je splošno gojil na škodo materinske.

Mislili bi torej, da je z omenjenim odlokom sedaj ta zadeva v redu. Pa temu, žal, ni tako! Ze vstajajo posamezniki, ki jim je nekako žal, da ne morejo več vtepati »blagodejne« nemščine v nežne otroške glave in imajo, kakor se vidi, preveč ur za pouk v slovenskem jeziku. In celo neko učiteljsko društvo izraža željo, da nekaj nemščine bi se pa vendar lahko poučevalo. Nekaj učitelj zopet bi rad vsaj do konca šol. leta še poučeval nemščino, »da dokonča snov«! Človek res ne ve, ali bi se jezil ali smejal.

Za boga! iz kakih vzrokov pa zagovarjate pouk nemščine? Soja naj vzgaja za praktično življenje! In ali se bo v praktičnem življenju nemščina potrebovala? Če je popeljal to duo, je to tudi za vedno namno! Imamo sočasno, ko so v razpisu zadnjega portirskega mesta zahtevali znanje nemškega jezika. Nekaj je gotovo v novi državi, to namreč da se sune razmere nikdar več ne povrnejo in da bo od nas človek svoj kos kruna — tudi belega — ceprav ne bo znal nikdar nemškega jezika. Roglejte Cehe! Ze pred vojno si uobli temnike zdravniške itd., ki niso umeli niti besedice nemške. Nezanjanje nemščine jim je konkor tonko ohranilo njihovo toliko obudovano samozavest in jih obrnilo pred asimilacijo z drugimi narodnostmi.

In s tem prihajam k drugemu poglavju. Predvojna šola sicer ni bila v stanu, podati deci bogve kako velikega zaklada nemškega jezika. Bili so po prvotni, začetni pojmi, obicajne fraze itd. Deček je iz šole izstopil, prisel pozneje kot mladenič k vojaku, kjer si je jezik skvaril z različnimi spakodranimi izrazi, ki so mu silno imponirali, saj nekaj nemščine je znal še iz šole. Pozneje je šel v tvornico, v rudokope in premogokope, navadno v nemške kraje in je običajno za svojo ožjo domovino — narodnostno izginil. Isto se je godilo z ženskim svetom, ki je odhajal služiti k nemškim družinam v mesta. Dekleta so se pozneje naravnost sramovala govoriti v mili materinski in so se spakovala na vse mogoče načine v tujem jeziku in v tujih običajih.

Pokažimo svoji deci lepoto in blaglasnost materinskega jezika! Naj mu preide v kri in meso, da »biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos«! Dokažimo, da ni to jezik samo za hlapce in planšarje, ampak da je v njem peval nesmrtni naš Prešeren in pisal globoko-duhoviti Cankar. Ponos in čast in ljubezen do slovenskega jezika je treba zbuditi že v deci, negovati pri odraslih in gojiti dalje od roda do roda. Potem bo odpadlo samo ob sebi tisto

neumno, skrajno nesmiselno hvalisanje, »da se naši ljudje tako hitro nauče tujih jezikov, da so tako bistroumni.« Seveda se hitro nauče nemščine, italijanščine — v par mesecih. A tudi v par mesecih se že ne smatrajo več za člana svojega naroda, asimilirajo se ravno tako hitro tujemu narodu z vsem bistom, kakor so se z jezikom. Na tisoče dokazov v Mariboru, Gradcu, Trstu in drugod. Pa upajmo, da smo tudi v tem pogledu opravili za vedno.

Sedaj pa še odgovor na večkrat stavljeno vprašanje: »Da, kaj pa bomo učili namesto nemščine?« Slovensko kaj drugega! Razširi se pouk spisja, domoznanstva itd., saj jasno govori že odlok višjega šolskega sveta. V narodni šoli naj se poučuje samo v slov. jeziku! Na višji stopnji naj jih seznanji učitelj s cirilico, to se zgodi lahko v par urah. Nekaj ur naj se odloči v višje organiziranih šolah (osemrazrednih in meščanskih) srbohrvaščini na podlagi narodnih pesmi in zemljepisnih sestavkov. Toda podlaga naj bo po vseh šolah in povsod v materinem jeziku!

Povod napisanemu mi je dalo, ker se čuje od raznih strani, da zlorabljajo nekateri odlok viš. šol. sveta glede neobveznega pouka v nemščini kot povod, da agitirajo med šol. mladino in starši za priglajanje otrok neobveznemu pouku nemščine, kar smatram za skrajno — sramoto!

Tečaj za srbohrvaščino.

Kakor čitamo v 5. šte. »Učit. Tov.«, so pričeli tekočega meseca tečaje za priučitev srbohrvaščine in je obisk teh tečajev za ljubljansko učiteljstvo celo obvezen. — Kako bo pa z nami, ki služujemo na deželi?

Glasom razpisa v. š. sv. seznanjamo učence najvišjega razreda na šestrazrednicah nekoliko s srbohrvaščino. Mislim pa, da moremo to storiti tudi na štirirazrednicah in petrazrednicah — posebno na onih, kjer tvorijo vzporednice šest zaključenih šolskih let — ne da je učni jezik oškodovan. Med nami je dosti takih, ki smo službovali tekom vojne kot vojaki v Bosni, Dalmaciji, Crni gori in Srbiji, tako da nam teče govor v srbohrvaščini precej gladko. Treba je torej še slovniške naobrazbe, da izpopolnimo svoje znanje. Pa tudi oni tovariši, ki jim nedostaja konverzacija, bi mogli pouku ravnotako prisostvovati, saj se je že skoro vsakdo izmed nas bavil s srbohrvaščino. Ker je treba gledati, da se priučijo srbohrvaščine kolikor mogoče mnogo učiteljev — saj učiteljstvo službena mesta tudi menjava — bi bilo dobro, da se priredi tak tečaj tudi za učitelje na deželi. Sedaj to ni mogoče, pač pa o velikih počitnicah v Ljubljani. Seveda morajo dobiti udeleženci primerno odškodnino za stroške ali pa primerno oskrbo. Kaj, če bi Zaveza v tem pogledu nekaj storila?

Opomba uredništva: Določeno je že, da bodo taki tečaji v počitnicah v Ljubljani. Prof. dr. Ilesič piše srbohrvaško slovnico, ki jo bo lahko vsakdo s pridom uporabljal.

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za novomeški okraj priredil v nedeljo, dne 23. t. m., ob 1. uri popoldne pri Kokincu v Novem mestu prijateljski sestanek. Imamo se marsikaj pogovoriti. Priate torej vsi! — Odbor.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj. Izkaz o III. zbirki za Zvezin sklad. Stevilke v oklepaju pomenijo prispevke za domači društveni sklad. Celje, okolica 41.60 K; Blagovna 23 K; (5 K); Dobrna (tov. Levstikova) 12 K; Dramlje 17 K; Frankolovo 44 K; Galicija 26 K; Grizje 148.25 K; Gotovlje 78.42 K (4 K); Kalobje 4 K; Ljubljana 35 K; Ljubecna 25 K (33 K); Nova cerkev 15 K (12 K); Pirešica 40 K; Petrovče 32.22 K; Svetina 10 K; St. Peter 25 K; St. Pavel 137.12 K; St. Lovrenc 27 K; St. Martin 25 K; St. Jur. deška 44 K; St. Jur. dekliška (tov. Sketova) 12 K; Teharje 12 K; (5 K); Vojnik 65 K; Zg. Ponikva 40 K; Zalec 106.50 K; skupaj 1043 K 11 h (59 K). Franc Brinar

+ Zveza slov. učiteljev in učiteljic na bivš. Štajerskem je na svoji dne 2. svečani v Celju se vršči odborovi seji sklenila v zadevi izvolitve učiteljskega zastopnika v višji šolski svet podati sledečo izjavo:

1. Zveza odklanja očitke, dabi se bila izvršila izvolitev tov. Černeja na podlagi kakega volilnega manevra.

2. Z ozirom na pravilno izvršitev izvolitve in specialne obmejne razmere Zveza ne more žrtvovati zastopnika Ljude-

vita Černeja, ki terazmere pozna, tergapozivlja, davztraja na svojem mestu.

Z ozirom na to, da je viš. šol. svet razpisal mesta okr. šol. nadzornikov, je zveza slov. učit. in učiteljic izpremenila svoje prvotno stališče v toliko, da je pozvala iz posameznih nadzorniskih okolišev po tri učitelje, ki naj prosijo za razpisana mesta. Organizacija učiteljstva se nadeja, da se bo višji šol. svet v blagor in procvit našega šolstva oziral pri imenovanju nadzornikov na te prošle.

Giede razpusta Zveze je odbor mnenja, da bi bilo dobro počakati, dokler se uredijo meje Jugoslavije in uravna uprava, zakaj neke okrožne zveze učiteljstva v okviru Zaveze jugoslov. učiteljstva bodo potrebne, ker morejo te našo skupno organizacijo le utrditi. O tem se naj okr. učit. društva posvetujejo na prihodnjih svojih zborovanjih, da bomo na svojem o venki noči se vršcem deleg. zborovanju na jasnem. Svoja tozadevna mnenja, kakor tudi druge predloge, število članov in imena delegatov naznanite vodstvu do dne 30. marca!

Kar se tiče izstopa iz štaj. »Selbsthilfe«, je odbor mnenja, naj vsak ukrene po lastnem prepričanju in lastni volji, ker se zadeva ne tiče naravnost naše organizacije, vendar priporoča, da naj na novo niče ne pristopa.

+ Slovenjgraško učiteljsko društvo je zborovalo drugič v letu 1919. dne 2. svečana v Slov. Gradcu. Udeležba je bila vkljub skrajno slabemu vremenu jako povoljna — odsotnih je bilo samo 5 tovarišev. Kot veseli pojav našega društva moram omeniti dejstvo, da je pristopil kot član še zadnji neorganizovan tovariš v našem okraju, tako da nimamo sedaj v našem okraju nobenega tovariša ali tovarišice, ki bi ne bil član društva. Tako bi moralo biti povsod, zakaj kdor se še sedaj odteguje organizaciji in mu je mogoče preveč žrtvovati na borih kron za njo, ta res ni vreden, da ga nazivljamo »tovariša«! Na dnevnem redu je bilo: 1. Vzroki slabega šolskega obiska in kaj je opravičljivo. To temo je izprožil nadzornik Schechel z navedbo znane naredbe višjega šolskega sveta, da se ne navzočnost zaradi domačega dela ne sme več opravičiti. 2. Pravopis krajevnih imen. 3. Zgodovinska učna snov z ozirom na novo državo. Referent za točki 2. in 3. tov. ravnatelj Fr. Vrečko. Navzoči smo z zanimanjem poslušali izvajanja in so se skoraj vsi udeležili debate, kar dokazuje, da so taka predavanja velike važnosti. Na prihodnjem zborovanju, ki se bo vršilo 9. marca — ne 2. marca, kakor se je sklenilo, in sicer zaradi pustne nedelje ne — ob 1. uri popoldne v Slov. Gradcu predava tovarišica Irma Scheligova iz Šmartna o zemljepisni učni snovi z ozirom na državo SHS. Pričakujemo polnoštevilne udeležbe. — Po zborovanju smo se nekateri pogovarjali o raznih zahrbtnih napadih in smo prišli do zahteve, da se naj opuste taki napadi po časopisih!

Kronika.

= Amerika priznala SHS. Svetovni brzojav je javil dne 11. t. m. vest, ki mora razveseliti vsakega iskrenega Jugoslavana. V letih od mobilizacije naprej se je naše ljudstvo političsko tako razvilo, in se je njegova pozornost tako obrnila na zunanje političke dogodke, da je takoj vsakdo občutil bodisi v razumu bodisi intuitivno, da so Zedinjene države ameriške napravile naši pravični stvari neprecenljivo uslugo s tem, da so v toplih besedah ponovile svoja opetovana obetanja od lani, ko smo ne več v duši, pač pa še formalno bili Avstrijci, in s tem, da so izrečno in predvsem svetom priznale kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev kot državo, ki obstoja po volji svojega naroda in s pritrjevanjem drugih velikih narodov. Zaedno s Srbiji iz bivše kraljevine smosedaj tudi Hrvatini Slovenci priznani kot državni narod.

= Slovensko vseučilišče v Ljubljani. Listi poročajo, da s prihodnjim šol. letom otvorijo v Ljubljani slovensko vseučilišče in sicer za enkrat bogoslovno, modroslovno in pravslavno fakulteto. Obenem otvorijo tudi tehniško visoko šolo.

= Jugoslovanski dijaki ter obisk vseučilišča in tehnike v Pragi. Ministerposlanik Ivan Hribar v Pragi je na intervencijo poverjenikstva za uk in bogočastje brzojavil, da jugoslovanski visokošolci morajo biti sprejeti na vseučilišče v Pragi, tehniki naj se pa obrnejo na tehniko v Brno, ker je praška tehnika že prenapolnjena. Medicincem so se dovolile ugodnosti, ki jih uživajo, odnosno ki jih bodo eventualno deležni češki medicinci.

= »Jugoslovansko podporno društvo«. Listi poročajo, da se bosta doslej ločeni podporni društvi hrvatskih in srb-